

La memòria de les pedres - Carol Shields

Al marge de discussions bizantines sobre literatura femenina, és innegable que pocs autors mascles han secundat amb èxit la línia que Jane Austen va inaugurar amb *Mansfield Park*, i que s'ha estès per tota la literatura occidental amb obres tan personals com les d'Anita Brookner o Amy Tan. Em refereixo al descabdellament d'un univers ric i personal, un encreuament fecund entre l'experiència quotidiana i l'observació d'activitats privades que convergeixen en l'íntim desgast dels anys: novel·les que transcorren en una franja àmplia de temps, que desenvolupen les ramificacions d'una família o d'una passió, que inclouen escenes d'alcova però encara més de cuina, i que es construeixen sobre un llarg silenci, amb redempció final o, més sovint, sense.

Dins aquesta tradició de novel·les diguem-ne familiars, Carol Shields sembla pròxima sobretot a Louise Erdrich. Totes dues autores s'han format en els tallers d'escriptura creativa que organitzen les universitats nord-americanes. Aquesta circumstància pot explicar -potser- alguna coincidència, com ara la tendència a descriure els mateixos fets des de diferents perspectives, els salts en el temps amb què distribueixen el material narratiu o, per damunt de tot, un estil pronunciadament lúdic i autoconscient. Totes dues, però, tenen uns dots per a l'escriptura que no s'ensenyen a cap facultat, uns dots que al llarg dels segles han rebut denominacions com inventiva, aptitud, talent o predisposició genètica.

A *La memòria de les pedres*, Carol Shields narra la vida i les circumstàncies de Daisy, una dona que neix l'any 1905 a Canadà i que mor a finals de segle a Florida. Al seu voltant giren personatges satèl·lits que l'oculden, la complementen, l'observen des de diferents perspectives. En el centre d'aquest peculiar sistema solar, Daisy va a la Universitat Femenina, escriu articles de jardineria, té tres fills, és mare, mestressa i dues vegades vídua. La seva vida no té uns components èpics, però tampoc és d'una vulgaritat estandarditzada. Al capdavall, no tots els marits es moren en el viatge de noces, no totes les vídues es casen amb un oncle putatiu, no tothom coneix el seu sogre quan aquest ha complert els cent anys. De vegades, és cert, el lector recorda l'asseveració de Flaubert: si hi dediquem prou atenció, qualsevol tema es pot convertir en literatura. Carol Shields, però, no s'ha limitat a prestar atenció a les situacions, sinó que ha construït amb molta cura un edifici narratiu on cadascun dels gestos quotidians està al servei de la trama.

Com ocorre en tot artefacte lingüístic, els ingredients de *La memòria de les pedres* adquireixen el seu sentit en la combinació que estableixen entre si. A l'inici del llibre, el lector assisteix al naixement de la protagonista. Doncs bé, el fet està narrat a partir de cadascun dels personatges que assisteixen al part, del passat del venedor ambulat que crida al metge, de l'activitat del metge en el moment en què és sol·licitat, de la manera que té el veí de fer l'amor amb la veïna. Cadascun d'aquests elements no sols està col·locat en funció del naixement, sinó que més endavant tindrà una certa

participació en el desenvolupament de la novel·la. Una de les lectures que propicia el llibre és la de l'efecte papallona, ja que les accions més anodines tenen uns efectes devastadors que prenen forma anys a venir. I al contrari, els fets desprenen una atmosfera de llibertat de decisió: els personatges es poden desfer del passat amb un gest airós. Només fins a un cert punt, però, ja que el futur i el passat són presents en cada moment i s'encavalquen en totes direccions. No es tracta d'una asseveració filosòfica, sinó de la conseqüència immediata del muntatge que tria l'autora.

Més enllà del muntatge, però, *La memòria de les pedres* conté escenes i personatges perdurables. Com ocorre amb la inesgotable pedrera de Tyndall, cada lector pot trobar en aquesta novel·la material abundós i mal·leable per bastir interpretacions i apropiacions a mida. Resulta difícil oblidar, per exemple, la paràbola de la creació que encarna el pare de Daisy. Quan es mor la seva primera esposa, aquest honest pedraire decideix construir una torre en memòria seva. Amb el pas del temps, en els resquicis que li permet la feina i sense seguir cap projecte, erigeix un monument que donarà la volta al món en forma de notícia, justament quan ja ningú -ni ell mateix- recordi per què el va començar. Anys més tard, casat amb una altra dona en un altre país, l'expedaire decideix, després d'un viatge de plaer, construir una rèplica de la piràmide de Keops amb més d'un milió de peces minúscules. Un cop jubilat, inicia el seu projecte i hi treballa amb porfídia fins que un dia descobreix que odia la piràmide i que aquell projecte engrescador ha acabat esclavitzant-lo. Quan s'ajau a l'herba i decideix abandonar el projecte, se sent amo de la seva vida per primera vegada en deu anys. Pocs segons més tard, mor.

E. M. Forster va escriure que mai coneixem cap persona real amb la mateixa profunditat amb què coneixem els personatges de les grans novel·les. Carol Shields, però, no pretén en cap moment que ho sapiguem tot, ni de Daisy ni de cap altre personatge. És més, al costat del narrador principal -que de vegades és la mateixa Daisy- apareixen altres narradors maliciosos que li matisen, li reinventen i en definitiva li desconstrueixen el discurs. Sigui com sigui, les contradiccions contribueixen a la versemblança del personatge. Davant el desplegament de saviesa, d'ironia, d'intuïció -d'art- que desplega Carol Shields, avui sento la necessitat d'acabar amb una d'aquelles frases que col·leccionen els publicistes de les editorials. Si algun dels lectors que ha arribat a aquest últim paràgraf és abduït fins a una nau extraterrestre i els tripulants li demanen quin llibre poden llegir per saber com són els terraquís, que no els recomani la lectura de la premsa diària, ni d'un tractat d'història o de psicologia, sinó una d'aquestes novel·les escrits per dones, plenes de sentit i de sensibilitat, d'humor, d'esperes i de melmelada de gerds, que ens brinden hores de plaer i l'estranya sensació que hem après alguna cosa, potser no útil però sí íntimament important.